

- Що таке психічна травма?
- Що таке посттравматичний стресовий розлад?
- Які симптоми посттравматичного стресового розладу Ви знаєте?
- Що таке копінгіві стратегії?
- Які бувають наслідки посттравматичного стресового розладу?
- Що таке злочинна недбалість медичної сестри?
- Які дії, може здійснювати медсестра або інший медпрацівник для підтримання гарного психічного здоров'я?

Після оцінювання анкет, що студенти заповнювали по закінченню вивчення курсу ми зауважили, що у них покращився рівень та глибина знань з даного предмету, студенти більш детально та точно відповідали на запитання. Більша частина студентів показала значний прогрес. 90% студентів вказали флешбек, як основний симптом ПТСР.

Реалізацію пілотного проекту «Сестринська ініціатива – медсестри щодо полегшення психічної травми» обговорено 22-23 лютого 2016 року на Всеукраїнському науково-практичному симпозиумі з міжнародною участю «Наукове обґрунтування запровадження заходів з медико-психологічної реабілітації при посттравматичному стрес-синдромі», що проходив в ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського».

Результатом проведеної роботи стало видання кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології посібника про ПТСР, методичних рекомендацій для студентів та брошури для медсестер, волонтерів та родин постраждалих «Надзвичайна ситуація: як допомогти?».

Отже, сучасні інновації в медичній освіті і науці вимагають нових підходів та поглядів на навчальний процес у вищих навчальних закладах. Сьогоднішній психологічний клімат в умовах кризи потребує вивчення курсу «допомога пацієнтам із посттравматичним стресовим розладом».

Література.

1. Волошин П.В., Марута Н.О. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах// Харків, 2014р.
2. Краснов В. Н. Психіатрія катастроф і надзвичайних станів та її розвиток в останньому десятиріччі.//Москва, 2009. – 2с.
3. Elfering, N.K. Semmer, S., & Grebner, D (2006). Work stress and patient safety: observer-rated work stressors as predictors of characteristics of safety-related events reported by young nurses, *Ergonomics*, 49, 457–469.
4. Ozer, E. J., Best, S. R., Lipsey, T. L. & Weiss, D. S. (2003) Predictors of post-traumatic stress disorder and symptoms in adults: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 129, 52–73.

УДК 378.091.091.2:37.015.31:61-057.875

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Т. Є. Шумна

Запорізький державний медичний університет

THE ROLE OF EDUCATIONAL PROCESS IN THE DEVELOPMENT INTELEKTUAL ABILITIES OF STUDENTS

T. E. Shumna

Zaporizhian State Medical University

Проведений аналіз інтелектуальних здібностей 120 студентів IV та IV курсу медичного факультету попередніх років навчання сприяв пошуку нестандартних підходів в організації педагогічного процесу для максимального розкриття їх креативності. Обґрунтована необхідність застосування нестандартних методів викладання та індивідуалізованих підходів для розкриття інтелектуальних здібностей студентів в організації педагогічного процесу. Організація педагогічного процесу відіграє домінуючу роль у розкритті інтелектуальних здібностей, як вітчизняних, так і іноземних студентів, що сприяє отриманню найбільш плідних результатів в розвитку їх креативності. Це формує у майбутніх лікарів стійкий інтерес до предмету та процесу пізнання, підвищує навчальну активність, бажання творити і пізнавати, що власне і сприяє підвищенню їх мотивації до навчання.

The analysis of the intellectual abilities of 120 students IV and IV course of medical faculty of the previous years of study. This has contributed to the search for innovative approaches in the organization of educational process to maximize the development of students. The new organization educational process improves cognitive activity and perform tasks. The use in the educational process of modern diagnostic equipment allows students to learn new skills and improve their academic performance. The further development intellectual abilities of national and international students promotes reception of the best results in the development of their creativity. It forms in the future doctors interested in the subject, increases the activity and the desire to learn something new. This increases in students of motivation to learn.

Ключові слова: педагогічний процес, педіатрія, інтелектуальні здібності, студенти

Key words: educational process, pediatrics, intellectual abilities, students

Вступ. На сучасному етапі, в Україні існує нагальна і поки що так і не вирішена проблема реформування як практичної медицини, так і вищої медичної освіти при підготовці майбутніх лікарів до відповідності вимогам

Євросоюзу [7]. І реформування цих галузей, безумовно, необхідно проводити одночасно, тому що покращення медичної допомоги як глобальної проблеми охорони здоров'я, можливе тільки при поєднанні теоретичної і

практичної медицини [6]. Крім того, євроінтеграційні стандарти гарантують і права самих пацієнтів як на безпечну та якісну медичну допомогу, так і на конфіденційність та особисту недоторканність [5]. І в цьому контексті перед педагогом і лікарем постає питання, як одночасно забезпечити належну практичну підготовку щонайменше десяти студентів у групі, а на VI курсі – з семигодинною тривалістю практичного заняття, при тематичному огляді і курації хворих, особливо з тяжким перебігом захворювання, або дітей, матері яких пильно охороняють їх спокій в ті короткі проміжки часу між обстеженнями та лікувальними процедурами. Тому, щоб «курація» остаточно не перетворилася на суцільну «профанацию», викладання клінічних дисциплін, і особливо, педіатрії, вимагає оновленої організації навчального процесу для забезпечення його якості, причому основним показником готовності студентів до засвоєння нових знань і оволодіння практичними навичками залишається рівень їх інтелектуальних здібностей та мотивація [1,4]. Також максимальне наближення освітнього процесу до потреб практичної охорони здоров'я обумовлює необхідність використання сучасної діагностичної апаратури та впровадження експериментального навчання в повсякденну педагогічну практику вищих навчальних закладів медичної освіти [2]. Тому **метою** нашої роботи стало обґрунтування необхідності застосування нестандартних методів викладання та індивідуалізованих підходів для розкриття інтелектуальних здібностей студентів в організації педагогічного процесу.

Основна частина. Інтелектуальні здібності притаманні кожній особистості, що характеризується креативним мисленням, здатністю до нестандартної і оригінальної постановки і розв'язання проблеми; генеруванням великої кількості різноманітних ідей [4]. Щоб цілісно підійти до досягнення поставленої мети, 120 студентам IV та IV курсу медичного факультету попередніх років навчання (66 вітчизняних та 54 іноземних студентів) було запропоновано добровільно пройти тестування за методикою Кеттела, результати якого не можуть залежати від впливу на студентів факторів навколишнього середовища, культури та освіти [3]. За результатами тестування, високий рівень інтелектуального розвитку та природна обдарованість відмічались у 50% вітчизняних студентів з бюджетної форми навчання, у 32,4% вітчизняних студентів, що навчались за контрактом та у 9,26% іноземців. Ці студенти вже на початку навчання мали високий потенціал до успішного старту в оволодінні майбутньої професії, проте подальший розвиток їх природних здібностей вимагає нестандартного індивідуалізованого підходу до їх навчання. Середні показники інтелектуальних здібностей продемонстрували 46,88% вітчизняних бюджетників, 50% – вітчизняних контрактників та 64,8% – іноземних студентів. Схильність до творчих здібностей ресструвалася тільки у 3,1% вітчизняних студентів з бюджетної і 17,6% з контрактної форми навчання та у 25,93% іноземців. Характеризуючи гендерні особливості, слід відмітити, що за бюджетом навчалось 60% здібних юнаків та 41,18% здібних дівчат; за контрактом – 29,4% здібних юнаків та 35,3% дівчат; а здібними серед іноземних студентів були 12,5% дівчат та тільки 6,67% юнаків. Середні показники обдарованості у студентів з бюджетної форми навчання відмічались переважно у дівчат (58,8%) проти 33,33% юнаків, і навпаки,

у 58,8% вітчизняних юнаків-контрактників та 41,18% дівчат та у більшій половині іноземних юнаків (66,6% та 62,5%) дівчат. Творчі здібності мали тільки 6,7% юнаків-бюджетників, 11,8% юнаків і 23,5% дівчат, що навчались за контрактом та 26,67% юнаків і 25% дівчат з міжнародного факультету. Та отримавши такі результати опитування, все ж таки хочеться навести слова відомого вченого Альберта Ейнштейна про те, що «Не варто обожнювати інтелект. У нього є могутні м'язи, але немає обличчя» і відомого письменника Ф.М. Достоевського: «Головне в людині ... серце, добрі почуття, передові ідеї». Проте, проведений аналіз цих даних сприяв пошуку нестандартних підходів в організації педагогічного процесу для максимального розкриття креативності та інтелектуальних здібностей студентів. Так, в щоденній роботі, нами був адаптований досвід, набутий при впровадженні проблемно-орієнтованого навчання в рамках проекту «TEMPUS». Розгляд кейсів передбачав, що на клінічному прикладі умовно-віртуальних пацієнтів із залученням сучасних інформаційних технологій вивчались анатомо-фізіологічні особливості, етіологія, патогенез, клініка, діагностика та лікування конкретних захворювань. На відміну від звичної форми викладання, розгляд кейсів включав ще й опис емоцій хворого, його батьків та друзів, ставлення їх до клінічної картини захворювання, методів обстеження, поставленого діагнозу, вибраного способу лікування. Описані манери спілкування з лікарем та один з одним, їх роздуми реалістично передавали довіру або хвилювання, страх, скептицизм чи інші особливості їх поведінки, причому життєві ситуації наближались до реальних умов життя. Історії хвороби студенти охоче захищали, представивши дані у вигляді презентації клінічного випадку. Окрім того, при ознаках втоми, опитування у студентів проводилось у формі гри з м'ячиком, яку широко використовують в педагогічній практиці на курсах при вивченні іноземних мов. Ці нестандартні підходи при викладанні педіатрії показували прагнення викладача до змін, тому згодом і самі студенти, як вітчизняні, так і іноземні, починали демонструвати більш високу якість підготовки до занять. Так як оволодіння практичними навичками неможливе без залучення сучасної діагностичної апаратури, тому на кафедрі факультетської педіатрії майбутні лікарі під керівництвом свого викладача мали змогу оцінити функцію зовнішнього дихання та вивчати біоелектричну активність серця на комп'ютерному комплексі «Спіроком» та «Кардіолаб». Ультразвукове дослідження серця, органів черевної порожнини, щитоподібної залози проводили на апараті для ультразвукового дослідження «Esaote Mylab 50». Все це є дуже важливим для набуття та удосконалення практичного досвіду з педіатрії у майбутніх лікарів, що дозволить їм не звужуючись до рамок однієї спеціалізації, комплексно підходити до лікування пацієнта, зменшити кількість лікарських помилок та більш виважено і відповідально ставитись до роботи.

Висновки. Організація педагогічного процесу відіграє велику роль у розкритті інтелектуальних здібностей, як вітчизняних, так і іноземних студентів, що сприяє отриманню найбільш плідних результатів в розвитку їх креативності. Це формує у майбутніх лікарів стійкий інтерес до предмету та процесу пізнання, підвищує навчальну активність, бажання творити і пізнавати, що власне і сприяє підвищенню їх мотивації до навчання.

Підвищення пізнавальної діяльності з отриманням

відчуття правильності виконання поставленої задачі, застосування в навчальному процесі сучасної діагностичної апаратури дозволяє студентам не тільки набути нові знання та підвищити свою успішність, а й примножити свої природні здібності і повною мірою реалізуватись у своєму покликанні.

Література

1. Болонский процесс: медицинское образование в контексте творческих педагогических подходов / О.И. Шушляпин, В.Д. Бабаджан, Н.Г. Риндина и др. // МЛ. – 2012. – № 6. – С. 16 – 20.
2. Волосовець О.П. Зміст і форми організації самостійної роботи студента у вищих медичних навчальних закладах IV рівня акредитації / О.П. Волосовець, І.С. Вітенко // Медична освіта. – 2004. – № 1. – С. 5 – 8.
3. Маклаков А.Г. Общая психология/А.Г.Маклаков.– СПб.:Питер,2002.–592с.
4. Пономарьова – Семенова Р.О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості / Р.О. По-

номарьова – Семенова // Обдарована дитина. – 2007. – № 7. – С. 12.

5. Слома В.М. Права пацієнтів в Україні та гарантії їх здійснення. / В.М. Слома // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення)», 17 – 18 квітня 2008 р., м. Львів. – С.30 – 308.

6. Старча Т.М., Волосовець О.П., Ключенко І.В. та ін.. Сучасні завдання вищої медичної освіти та кадрового забезпечення реформування галузі / Т.М. Старча, О.П. Волосовець, І.В. Ключенко // Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції «Реалізація закону України «Про вищу освіту» у вищій медичній та фармацевтичній освіті України», 21 – 22 травня 2015 р., Тернопіль. – Тернопіль: ТДМУ, «Укрмедкнига». – С. 5 – 7.

7. Стеченко О. Євроінтеграційні зміни у вищій медичній та фармацевтичній освіті: найближчі перспективи / О. Стеченко // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». – 2015. – Випуск 1/33. — С. 203 – 211.

ШЛЯХИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДО НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСТРЕНА І НЕВІДКЛАДНА МЕДИЧНА ДОПОМОГА»

О. Б. Яременко, Д. В. Добрянський, П. Ф. Дудка, Р. І. Ільницький, І. П. Тарченко

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Вступ. Враховуючи, що викладання «непрофільної» для стоматологів навчальної дисципліни «Екстрена і невідкладна медична допомога» (ЕНМД) відбувається на завершальному – 5 році навчання, необхідно знаходити шляхи для підвищення мотивації студентів.

Основна частина. Через незначну кількість навчальних годин (лекції – 10 год., практичні заняття – 20 год.) викладання ЕНМД повинно бути максимально професійно-орієнтованим і включати сучасні технології та інтерактивні методи навчання. Під час практичних занять на кафедрі основна увага приділяється засвоєнню практичних вмінь, що полягає у навчанні окремим практичним навичкам із відпрацюванням їх у подальшому на більш складних моделях, у тому числі проводиться групове навчання у вигляді «ділової гри»: студенти між собою розподіляють «ролі» і реалізують різні сценарії надання екстреної медичної допомоги. При цьому найбільша увага приділяється невідкладним станам, які найчастіше зустрічаються у практиці лікаря-стоматолога. На лекціях проводиться клінічний розбір типових помилок і хибних тверджень, а також обґрунтування правильної послідовності дій.

В процесі навчання викладач заохочує студентів до підготовки доповідей, у тому числі проводяться міжгрупові конкурси робіт на кафедральних науково-практичних конференціях. Для ефективного засвоєння практичних навичок регулярно організуються «майстер-класи» з використанням муляжів та фантомів, до проведення яких залучаються лікарі-інтерни та клінічні ординатори, що навчаються на кафедрі дисципліни «Медицина невідкладних станів».

Самостійна робота студентів в позааудиторний час включає опрацювання робочого зошиту, в якому необхідно вирішити запропоновані завдання та відповіді на тестові запитання з теми заняття. Крім цього, студенти виконують «Навчальну модель невідкладного стану» – самостійно обирають невідкладний стан згідно переліку, наведеному в ОКХ, та описують відповідний алгоритм огляду та надання невідкладної допомоги. На кафедрі регулярно проводиться аналіз навчальної успішності студентів та проводиться фінальне анкетування як один з механізмів моніторингу, «зворотного зв'язку» та підвищення ефективності навчання. Внаслідок впровадження комплексу мотиваційних заходів успішність складання студентами підсумкового модульного контролю протягом останнього року підвищилась в середньому на 0,3 бала (за традиційною системою оцінки).

Висновки. В навчанні студентів стоматологічного факультету з дисципліни ЕНМД доцільно застосовувати мотиваційні заходи, які включають професійно-орієнтовані ділові ігри, конкурси робіт/доповідей з невідкладних станів, залучення до педагогічного процесу «старших колег» (лікарі-інтерни, клінічні ординатори), персоналізовану оцінку самостійної роботи з тематики занять. Мотиваційна складова підвищує ефективність засвоєння матеріалу з дисципліни ЕНМД студентами стоматологічного факультету. Така форма навчання, як лекція, повинна включати не тільки викладення необхідного фактажу, але й містити критичний аналіз студентських помилок та найпоширеніших хибних тверджень.